

GLOBALIZAREA ȘI UNIFORMIZAREA LEGISLAȚIEI ÎN MATERIA PROPRIETĂȚII INTELLECTUALE

Conf.univ.dr. Edmond-Gabriel Olteanu

The globalisation must be seen as a new form of interconnection of civilisations, as a computer network in a permanent movement. From this point of view, the legislation in the field of intellectual property was too fluid. In the Internet area sprang many problems and to solve them were found the most up-to-dated juridical solutions.

1. Uniformizarea dreptului - țel sau realitate? Factori istorici și instituționali.

Despre globalizare s-au scris și se vor mai scrie studii fără a epuiza problematica sensurilor termenului și a paradigmei individualizare - globalizare. Uzual, cuvântul globalizare ne trimite cu gândul la interdependența crescândă a societății umane, începută odată cu extinderea influenței civilizațiilor dezvoltate economic și cultural. Această interdependență multiplă (economică, socială, culturală) a condus în ultimele decenii la un fenomen dezbătut, apreciat sau criticat, care s-a manifestat prin: creșterea dominației și dependenței de resurse primare și prin eliminarea diferențelor până la omogenizare, aspect ce vizează chiar latura juridică a globalizării.

Vorbindu-se astăzi despre globalizare și omogenizare nu se poate trece cu vederea procesul uniformizării legislative început cu decenii în urmă, odată cu adoptarea unor convenții internaționale care au urmărit rezolvarea unitară a problemelor juridice existente la acel moment. Primul pas important în vederea unei uniformizări legislative a normelor de drept substanțial și material a fost crearea, conform recomandării Chartei O.N.U., a unor organisme care au ca obiect de activitate tocmai acest lucru .

Cu scopul declarat al "unificării progresive a regulilor de drept internațional privat " s-a înființat "Conferința de drept internațional privat de la Haga ", care printr-o activitate susținută a reușit din primii ani să ofere convenții precum: - Convenția asupra legii aplicabile vânzărilor cu caracter internațional a obiectelor mobiliare corporale - Haga, 15 iunie 1955; - Convențiile satelite din 15 aprilie 1958 una privind transferul de proprietate în caz de vânzare cu caracter internațional a obiectelor mobile corporale și cealaltă privind competența forului contractual în caz de vânzare internațională; - Convenția cuprinzând legea uniformă asupra formării contractelor de vânzare internațională de bunuri mobile corporale - Haga, 1 iunie 1964 (în vigoare din 1972); - Convenția referitoare la legea uniformă asupra vânzării internaționale de bunuri mobile corporale - Haga, 1 iulie 1964 (în vigoare din 1972).¹

În aceeași ordine de idei, trebuie menționate și alte organisme care au ca scop armonizarea dreptului internațional privat cum ar fi Comisia Națiunilor Unite pentru Comerț și Dezvoltare și Organizația Națiunilor Unite. Aceasta din urmă s-a implicat fie direct, convocând de exemplu Conferința de la New York pentru recunoașterea și executarea sentințelor arbitrale, fie prin comisii precum cea pentru Dreptul Comercial

---

¹ Cele două convenții au fost înlocuite de Convenția Națiunilor Unite asupra contractelor de vânzare internațională de mărfuri semnată la Viena în 1980

Internațional (creată pentru a "încuraja armonizarea și unificarea progresivă a dreptului comercial internațional"), sau Comisia Națiunilor Unite pentru Comerț și Dezvoltare.

Rolul principal în această activitate de unificare l-a avut însă Institutul Internațional pentru Unificarea Dreptului Privat (UNIDROIT), organizație interguvernamentală cu sediul la Roma, care pe lângă congresele organizate, a făcut propuneri și recomandări tuturor celor cu putere de legiferare.

2. Uniformizarea legislativă în materia proprietății intelectuale

Granițele materiale, teritoriale, nu au putut niciodată împiedica circulația creațiilor intelectuale și de aici a apărut necesitatea protejării unitare a proprietății intelectuale și industriale. La începutul secolului al XIX-lea s-au semnat pe plan internațional mai multe convenții²: a) Convenția de la Paris din 1883³ pentru protecția proprietății industriale, care are ca vizează brevetele de invenție, modelele de utilitate, desenele sau modelele industriale, mărcile de fabrică, sau de comerț, mărcile de serviciu, numele comercial, indicațiile de proveniență și denumirile de origine; b) Convenția de la Berna din 1886 pentru protecția operelor literare și artistice⁴ care are drept scop protecția internațională a drepturilor autorilor⁵.

La conferința de revizuire de la Stockholm din 1967 părțile la convenție au decis înființarea Organizației Mondiale a Proprietății Intelectuale, în vederea încurajării activității de creație și promovării protecției proprietății intelectuale. Criteriul de bază al protecției proprietății intelectuale este același în ambele convenții: principiul tratamentului național, ca regulă de nediscriminare. Aceasta înseamnă că un stat membru al Uniunii trebuia să ofere unui cetățean al altui stat membru aceeași protecție pe care o oferă cetățeanului propriu. Se permitea astfel ca fiecare țară membră a Uniunii să dezvolte propriile legi în domeniu, principiul tratamentului național fiind un mijloc de protecție internațională fără armonizare legislativă.

Marea problemă nerezolvată de acest principiu era aceea a costurilor și duratei necesare atunci când într-un stat membru e nevoie pentru protecție de înregistrare. De la sfârșitul secolului al XIX-lea unul din scopurile propuse pe plan internațional a fost reducerea inconvenientelor provocate de înregistrare. În domeniul dreptului de autor aceasta s-a realizat solicitând țărilor membre ale Uniunii de la Berna să ofere protecție fără nici o formalitate. În privința mărcilor s-a oferit posibilitatea protecției printr-o înregistrare internațională, iar în materia invențiilor există posibilitatea înregistrării brevetului european.

² Aceste două convenții au fost urmate de convenții internaționale în domeniu precum: Convenția internațională pentru protecția artiștilor interpreți sau executanți, a producătorilor de fonograme și a organismelor de radiodifuziune - Roma, 1961; Convenția pentru protejarea producătorilor de fonograme împotriva reproducerii neautorizate a fonogramelor - Geneva, 1971; Convenția universală privind dreptul de autor, Geneva, 1952; Convenția pentru instituirea O.M.P.I. Stockholm, 1967; Tratatul de cooperare în domeniul brevetelor, Washington, 1970; Aranjamentul de la Haga privind depozitul internațional al desenelor și modelelor industriale din 1925; Tratatul privind dreptul mărcilor, Geneva 1994

³ Revizuită ulterior la Bruxelles (1900), Washington (1911), Haga (1943), Lisabona (1958) și Stockholm (1967)

⁴ Revizuită sau completată la Paris (1896), Berlin (1908), Berna (1914), Roma (1928), Bruxelles (1948), Stockholm (1967) și Paris (1971, 1979).

⁵ România a devenit parte la Convenția de la Paris în 1924, iar la Convenția de la Berna în 1926, cu rezerve la care a renunțat în 1995.

După al doilea război mondial, crearea Acordului General pentru Tarife și Comerț (GATT⁶), a dus și la apariția unui nou cadru de discutare a problemelor legate de proprietatea intelectuală. În 1986 runda de negocieri a inclus pe agendă comerțul și relația sa cu drepturile de proprietate intelectuală ("Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights" - TRIPs). Negocierile începute în 1986 au durat până în 1993 și au intrat în conținutul acordului Organizației Mondiale a Comerțului (OMC) semnat la Marakesh în 1994.

Acordul TRIPs acoperă toate domeniile proprietății intelectuale, solicitând, printre altele, țărilor membre ale OMC să recunoască standardele de protecție existente în Convențiile de la Berna și Paris și să ofere protecție prin norme substanțiale drepturilor de proprietate intelectuală. Concluzionând, se poate spune că eficiența unificării legislative din ultimele decenii a dus la creșterea interesului marilor companii (deci a presiunii exercitate de aceștia) pentru acest proces, care continuă, într-un ritm mai lent. Chiar și cei care au susținut la început ideea unui drept universal, au acceptat că universalizarea nu poate fi decât parțială și în anumite limite⁷. Uniformizarea totală a dreptului rămâne deci un țel greu de atins datorită diversității, ca parte a conceptului, opus globalizării, de individualizare.

3. Globalizarea și Internetul. S-a spus de nenumărate ori că un rol important în evoluția globalizării l-a avut Internetul. Cum modul de dezvoltare al acestuia a fost unul pur inter-relațional și problemele juridice au fost numeroase. Una din ele a fost aceea a numelor domeniilor de Internet atât timp cât nimeni nu deținea exclusivitate prin înregistrare de exemplu. Un mod de protecție împotriva utilizării aceluiași nume de domeniu, deja existent, a ținut de dreptul concurenței nelocale. Eficiența relativă a acestuia a făcut în cele din urmă ca organizații importante să caute soluții.

Corporația pentru Desemnarea Numelor și Numerelor în materia Internetului (The Internet Corporation for Assigned Names and Numbers -ICANN), organizație responsabilă, printre altele, de managementul domeniilor generice de vârf precum com., net., org., a căutat urgent o soluție de rezolvare a problemei.

Procesul de negociere a unui nou tratat internațional a fost considerat prea încet iar noi legislații interne ar fi fost în mod sigur foarte diverse. Ceea ce era necesar, era o procedură obligatorie și uniformă care să rezolve problemele frecvent apărute dincolo de orice graniță teritorială. Cu suportul țărilor membre, Organizația Mondială a Proprietății Intelectuale (WIPO) a condus consultări cu membrii comunității Internetului în întreaga lume. Rezultatul a fost publicarea unui raport care a conținut recomandări privind rezolvarea problemei numelor de domenii. Având în vedere raportul Corporația pentru Desemnarea Numelor și Numerelor în materia Internetului (The Internet Corporation for Assigned Names and Numbers-ICANN), a adoptat o rezoluție privind disputa numelor de domeniu, Uniform Domain Name Dispute Resolution Policy (UDRP). Aceasta a intrat în vigoare la 1.12.1999. Potrivit acestei rezoluții Organizația Mondială a Proprietății Intelectuale are un rol important în rezolvarea problemelor privind numele de domenii, fiind desemnată instituție înregistratoare.

---

⁶ General Agreement on Tariffs and Trade

⁷ C. Hamangiu, I. Rosetti-Bălănescu, Al. Băicoianu, *Tratat de drept civil român*, Ed. ALL, Buc., 1996, vol. I p.6

Iată cum o problemă aparent fără soluție rapidă a putut fi rezolvată global și într-un cadru instituțional. Exemplul nu a fost întâmplător, pentru că revenind la motto, merită adus în atenție o altă idee deosebit de sugestivă a aceluiași autor. Lecția Internetului este "aceea a participării tuturor în moduri care urmează a fi generate în mare măsură de utilizatorii globalizării. Ca și Internetul, globalizarea nu va putea fi strict ierarhică pentru a fi o reușită a omenirii. Dacă Internetul nu este ierarhic, nici globalizarea, în mod firesc, nu va putea fi ierarhică, asigurându-se, ca și în cazul Internetului, forme de coordonare generală care să stabilească reguli de comportament acceptate de toți, ceea ce ar putea fi posibil numai într-o societate a cunoașterii și poate a conștiinței"⁸.

Achiesând la această idee, concluzia noastră, este că, în nici un caz, globalizarea nu trebuie privită ca un proces pur de "omogenizare" a diferențelor, ci ca o nouă formă de interacțiune a civilizațiilor, ca o rețea de calculatoare în permanentă schimbare datorită, în primul rând, a lipsei unui coordonator.

---

⁸ **Mihai Drăgănescu**, *Globalizarea și societatea informațională*, Studiu pentru grupul ESEN II, Academia Română, București, 2001